

A BAUHAUS MA!¹

ALFÖLDI GYÖRGY

DLA, habil. egyetemi tanár. BME Urbanisztika Tanszék, 1111 Budapest, Műgyetem rkp. 3. K II. 93.
Tel.: (+36-1) 463-1319. E-mail: alfoldi.gyorgy@urb.bme.hu

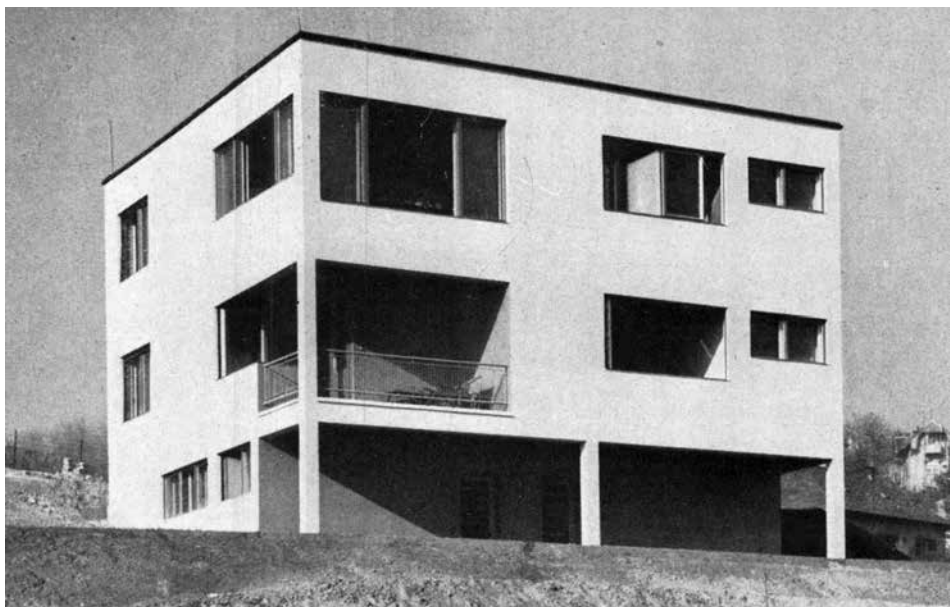
Bauhaus. Egy rövid idejű, de óriási hatású művészeti kísérlet arra, hogy képző- és iparművészek, építészek hogyan tudnak a társadalom megújításában felelősen részt venni. A műhelyekben kifejlesztett alkotói módszerekből a viharos 20. század során a társadalmi szál kikopott és művészeti stílussá egyszerűsödött. Bár a kezdetek óta viták kereszttüzeiben áll, de mind a mai napig erős hatással van a művészekre, a környezetalakításra. Korunk felelőssége a még meglévő épületek védelme és az alkotó módszer komplexitásának megismerése és értékelése.

Kulcsszavak: Bauhaus, társadalmi megújulás, kísérlet, művészek felelőssége, örökségvédelem

A Bauhaus 100 éves évfordulóját ünnepeljük idén. Az MTA-konferencia, majd a 2019. szeptember 20-án megrendezésre kerülő workshop és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem udvarán bemutatott, 21. századi technológiával – 3D nyomtatóval – készült „TINY BAUHAUS” pavilon egyaránt emlékeztet minket erre az 1919-ben elindult, rövid életű, de annál nagyobb hatású művészeti-társadalmi mozgalomra.

Az I. világháború borzalmai után közép- és kelet-európai alkotók csoportja, csoportjai azért álltak össze Németországban, hogy a művészet eszközeivel reagáljanak a világ problémáira, a szegénységre, az egyenlőtlenségre, a történelem változásaira. Az elmúlt idők, világok, látásmódok válságát sajátos érzékenységükkel fordították át alkotói módszerekre a tárgytervezés, a kézművesség, az iparművészet, a képzőművészet, az összművészet területén és legfőképpen az oktatás területén. Az érzékelt társadalmi hiányok, szükségletek vezették gondolataikat, kezüket, használva a korokban rohamosan belépő új technológiákat. Új látásmódú alkotókat vonzottak műhelyeikbe és művészek új generációit akarták nevelni.

¹Az MTA Építészettörténeti, Építészettudományi és Műemléki Állandó Bizottság és a Településtudományi Állandó Bizottság által szervezett, „bauhaus 2019” c. konferencián, Budapesten 2019. június 12-én elhangzott bevezető előadás szerkesztett és bővített változata. A konferencián e bevezetőn kívül Ferkai András, Szalai András, Körner Zsuzsa, Wettstein Domonkos, Klein Rudolf, Ernyey Gyula, Meggyesi Tamás, Fonyódi Marianna, Nagy Iván – Karlovecz Ádám, Simon Mariann, Varga Pirokska, Vukosavljev Zorán előadásai, Brenner János hozzászólása és Pazár Béla zárszava hangzott el. Az előadások többségét e lapszámban és a következőben közöljük.

1. ábra. A Budapest II. Kavics utca 8/f. sz. ház eredeti állapotában
(Molnár Farkas, 1931, közli *Tér és Forma* 5 [1932] 1. 10.)

A történelem rövid időt, alig 15 évet adott a „műhelynek”. A borzalmak elől az alkotók szétszéledtek a világban, módszereik bekerültek a 20. század gondolati áramlatai közé. A kialakított gondolkodási-tervezési módszerek keveredve más kortárs törekvésekkel már a II. világháború előtt hatni kezdtek az építészet, városépítészet területén. A szétszéledt alkotók egyes országokban bujkálva, más országokban támogatva tervezték kisebb-nagyobb épületeiket, épületegyütteseiket.

Közép-Európában, ahogy az majd a konferencia előadásából jól látható lesz, ezek a kora modern épületek több országban is a történelmi változások jeleivé váltak. A műhelyben megfordult alkotók dolgoztak megvalósulásukon a Bauhaus szelleméből is merítetteve.

A Magyarországra hazaérkező mesterek, főleg magánmegbízásból lakó- és kisebb vegyes funkciójú projekteken tudtak csak dolgozni a háború előtt. Ekkor épült Molnár Farkas tervezésében a Kavics utca 8/f épület is. Az épületet azóta körülötte a sűrű város, Buda felkapott helyévé vált. Az épület sértetlenül áll(t) ott, amikor 1989-ben egy megbízást kaptam a bővítésére.

De történt az épület születése után még valami. A Bauhaus ihlette modern építészet a II. világháború utáni Európában évtizedekre hivatalos, meghatározó „stílussá” vált. A kiinduláskor kialakított komplex társadalmi-művészeti elvek alkotói kánonná szelídültek (merevedtek). A társadalmi közbeszédben összeolvadt sok helyütt a Bauhaus műves gondolkodása a lakótelepek modern tucatépületeivel. Mindenütt Európában

élénk diskurzusok értékelik a tömeges lakásépítés megvalósítására létrejött lakótelepeket. Magyarországon a rendszerváltáskor még egy politikai réteg is rákerült a megépült épületek értelmezésére és helyénvaló értékelésére.

Ugyanakkor napjaink ingatlanfejlesztési „boom”-jának egyik „sztár” stílusa lett a *Bauhaus*. A budai hegyvidék társasházai önmagukat ebbe a stílusba helyezve épülnek, jól-rosszul megfogalmazott, alapvetően csak a külső látszatelveket átvéve. A 20. század második fele, a 21. század első évtizedei erodálták az eredeti alkotói szándékokat. Kikopott a társadalmi szál, a társadalomjobbító szándék a gondolkodásból, és csak a „formai” törekvések maradtak meg.

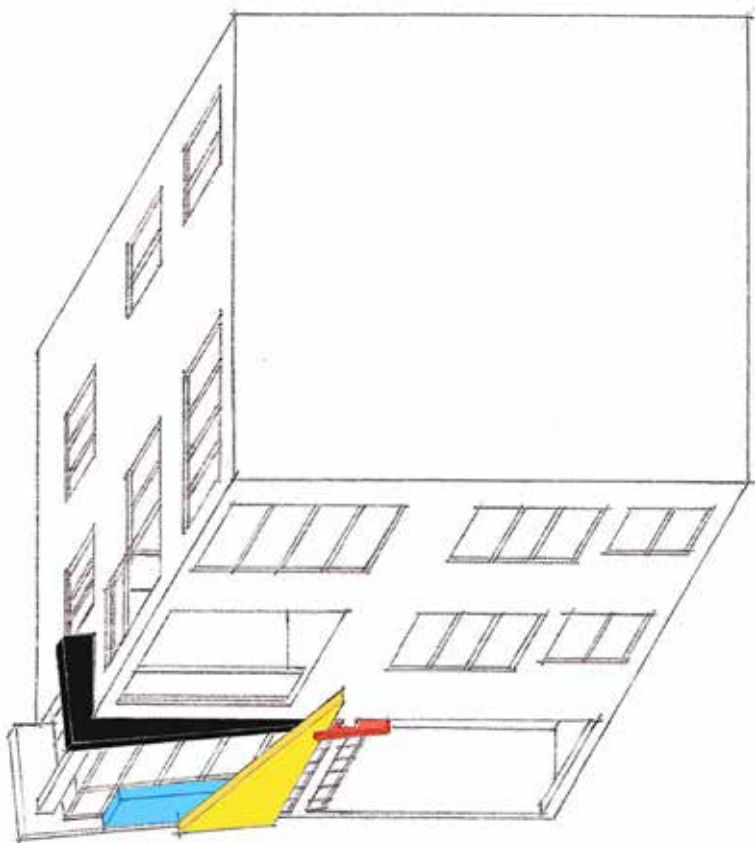
A korszak alkotásainak védelmét is érintik az értékelési anomáliák. A hazai épített értékeink védelme általában is nagyon nehéz helyzetben van napjainkban – gondoljunk itt csak az intézményi hiányokra, a bontásokra vagy a replikákra –, és ez különösen érvényes a modern épületek védelmére. A Bauhaus értékelése, a még meglévő épületeinek védelme ezért itthon komoly szakmai erőfeszítéseket igényel. A konferencia és a bemutatkozó kutatások segítik a korszak helyes értékélését és a Bauhaus eszméinek megőrzését.

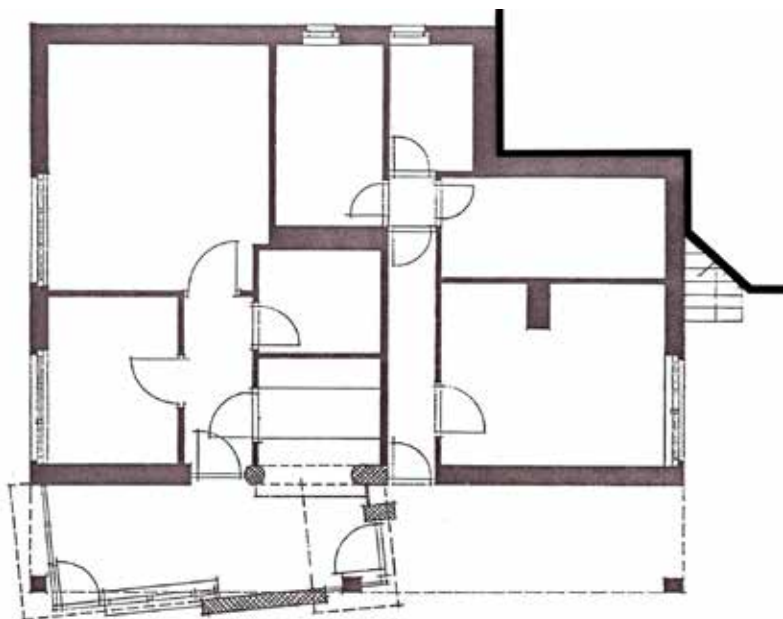
2. ábra. A Kavics utca 8/f. sz. ház 1989-ben (Fotó: Alföldi Gy.)

3. ábra

4. ábra

3–5. ábra. Budapest II. Kavics utca 8/f. Bővítési tervek, 1989 (Fotó: Alföldi Gy.)

Egy személyes történettel szeretném zárni bevezetőmet. Fentebb már említettem, hogy 1989-ben kerültem kapcsolatba Molnár Farkas egyik legszebb épületével, a Kavics utca 8/f házzal² (1. ábra). Egy barátom hívott fel, hogy a Kavics utcában lakik egy „nem túl szép ház” szuterénjében és szeretné az „árkádok” alatti területet a lakásához csatolni. Említette, hogy valamilyen, számára érthetetlen okból az épületet védi a Műemléki Felügyelőség, és tudta, hogy én 1988-ig az OMF-ben dolgoztam.

Nagy izgalommal mentem el az első találkozóra. Földbe gyökerezett a lábam, amikor becsöngetve az utcáról Molnár Farkas épülete állt előttem (2. ábra). Rögtön mondtam neki, hogy ez különösen nehéz, sőt szinte lehetetlen feladat. Ez az épület a magyar építészet egyik ikonja. De azért elkezdett bennem dolgozni egy gondolat. Azt a változatot rögtön elvettem, amit ő javasolt, hogy egyszerűen falazzuk-üvegezzük be az oszlopok közötti részt. Egy olyan, szerelt jellegű „bővítést” terveztem, mely továbbgondolja az épületet, a Bauhaus formai törekvéseire visszautalva (3–5. ábra).

Megkezdtük a hatósági egyeztetéseket. Két fórumon kellett megvitatni a beavakozást. A Czétényi Piroska által vezetett, volt Budapesti Műemléki Felügyelőségen a Városház utcában, Kiss Katalinnal közösen gondoltuk végig a lehetőségeket és döntöttünk a bemutatott forma mellett.

²Az épületről lásd: Bierbauer Virgil: A korszerű építészet: forma vagy tartalom. *Tér és Forma* 5 (1932) 1. 1–26; Pamer Nóra: *Magyar építészet a két világháború között*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest 1986. 70–72; Ferkai András: *Buda építésze a két világháború között*. MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, Budapest 1995. 100–101; Ferkai András: *Molnár Farkas*. Terc, Budapest 2011. 224–308.

A másik szakmai fórum, a III. kerületi tervtanács viszont elvetette a megoldást és a befalazásra biztatott. Barátommal még végiggondoltuk ezt a lehetőséget, és úgy döntöttünk, hogy ebben a formában nem folytatjuk a „projektet”.

30 éve akkor egy kicsit vérzett a szívem, úgy éreztem, hogy van lehetőség egy műemlék kiegészítésére, bővítésére, ha az új alkotó megérti az eredeti szándékokat és azokat tisztelve, kellő alázattal folytatja az épület történetét. A mai „műemléki” folyamatok tükrében már másképp látom egy kicsit a helyzetet, a műemlékek újra-építése és történeti csinosítása korábban az egyszerűen megjelenő eredetiség jobban szolgálja az értékmentést, különösen, ha a modern építészetről van szó. Ennek a példának a bemutatásával szeretném a konferencia résztvevőinek figyelmét felhívni a Bauhaus-örökség kutatásának és védelmének fontosságára.

THE BAUHAUS TODAY!

Summary

Bauhaus. It is an artistic experiment with short term but enormous impact on how artists, designers and architects can responsibly participate in the renewal of society. During the turbulent 20th century the social thread was worn out from the creative methods developed in the workshops, and simplified into an artistic style. Although it has been at the forefront of discussions since its inception, it still has a strong influence on the arts and the formation of the environment. It is our responsibility to protect existing buildings and to understand and evaluate the complexity of the creative method.

Keywords: Bauhaus, social renewal, experiment, artist responsibility, heritage protection

Open Access nyilatkozat: A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)

☞ Beérkezett: 2020. január 5. Elfogadva: 2020. január 5.
Online First megjelenése: 2020. február 17.